

Funded by
the European Union

Advocacy Center
for Democratic Culture

Pozita e komunitetit LGBTQI+ në Kosovën Veriore

Center for
Gender Studies
and Research

ERA
1681 Equal Rights Association
for Women's Rights and Gender
Equality

csgd
Center for
Gender Studies
and Research

OMSA
Organization
for
Montenegro
Sexual
Rights
Advocacy

Queer
Montenegro

QUE
ERCE
NTER

TUZLANSKI
OTVORENI
CENTAR

Botues: OJQ ACDC Qendra Avokuese
për Kulturë Demokratike

Autore: Andrea Todić

Konsulentë: Ines Aljović, Stefan Kalaba

Dizajn dhe Shtypje: Night Design Studio

Ky botim u përgatit në kuadër të projektit të zbatuar nga OJQ ACDC, si pjesë e projektit më të gjerë "Së bashku për Barazinë LGBTQI+", i cili drejtohet nga Qendra për Edukim Qytetar (CGO), në partneritet me ERA - LGBTI Shoqata për të Drejtat e Barabarta për Ballkanin Perëndimor dhe Turqinë, Queer Montenegro, Queer Center nga Shkupi, Tuzla Open Center, OJQ OMSA nga Shqipëria dhe Qendrën për Zhvillimin e Grupeve Sociale nga Kosova. Projekti financohet nga Bashkimi Evropian.

Përmbajtja e këtij botimi është përgjegjësi vetëm e OJQ ACDC dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian, Qendrës për Edukim Qytetar ose partnerëve të projektit.

Tirazhi: 150 kopje

PËRMBAJTJA

07

KORNIZA LIGJORE

12

HYRJE

13

TË GJETURAT NGA PYETËSORI

34

FOKUS GRUPET

44

INTERVISTAT

48

PROBLEMET KRYESORE.

50

PËRFUNDIM

KORNIZA LIGJORE PËR MBROJTJEN E PERSONAVE LGBTQI+ NË KOSOVË

---

1. Garancitë kushtetuese dhe ligjore

Kosova është një nga vendet e pakta në rajon që ndalon shprehimisht diskriminimin bazuar në orientimin seksual në Kushtetutën e saj. Neni 24 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës garanton barazinë para ligjit dhe ndalon diskriminimin mbi çdo bazë, duke përfshirë orientimin seksual dhe identitetin gjinor.

Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi (Ligji Nr. 05/L-021), i miratuar në vitin 2015, specifikon më tej ndalimin e diskriminimit bazuar në orientimin seksual, identitetin gjinor dhe karakteristikat gjinore. Ky ligj është në përputhje me standardet ndërkombëtare, duke përfshirë direktivat e Bashkimit Evropian, dhe i detyron institucionet publike të marrin masa proaktive për të parandaluar diskriminimin.

Ligji për Barazinë Gjinore (Ligji Nr. 05/L-020) përfshin dispozita që lidhen me personat LGBTQI+, veçanërisht në kontekstin e qasjes të barabartë në arsim, punësim, kujdes shëndetësor dhe pjesëmarrje politike. Ky ligj promovon blancin gjinor dhe i detyron institucionet të zhvillojnë politika që përfshijnë të gjitha identitetet gjinore.

Megjithatë, pavarësisht këtyre ligjeve, Kosova ende nuk ka miratuar një Kod të vetëm Civil që do të rregullonte bashkimet e personave të të njëjtës gjini. Projektkodi i'u nënshtrua disa herë diskutimit publik, por nuk u miratua për shkak të mosmarrëveshjeve politike dhe rezistencës ndaj dispozitave që do të mundësonin njohjen ligjore të bashkimeve të personave të të njëjtës gjini.

2. Mekanizmat institucional

Institucioni i Avokatit të Popullit luan një rol kyç në mbrojtjen e të drejtave të personave LGBTQI+. Avokati i Popullit ka mandatin për të hetuar rastet e diskriminimit, për të nxjerrë rekomandime dhe për të monitoruar zbatimin e ligjeve. Në disa raste, Avokati i Popullit veproi si "amicus curiae" para gjykatave, duke ofruar analiza ligjore dhe mbështetje për viktimat e diskriminimit.

Zyra e Qeverisjes së Mirë në Zyrën e Kryeministrit koordinon aktivitetet që lidhen me të drejtat e njeriut, duke përfshirë të drejtat e personave LGBTQI+. Kjo zyrë është përgjegjëse për hartimin e politikave, monitorimin e zbatimit të ligjeve dhe bashkëpunimin me shoqërinë civile.

Brenda kësaj zyre, u formua një grup ndërsektorial i punës për të drejtat e personave LGBTQI+, i cili bashkon përfaqësues të ministrive, shoqërisë civile dhe organizatave ndërkombëtare. Ky grup është përgjegjës për hartimin dhe

monitorimin e zbatimit të Strategjisë Kombëtare për të Drejtat e Njeriut.

3. Standardet ndërkombëtare dhe zbatimi i tyre

Kosova është zotuar të respektojë standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, duke përfshirë:

Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut (OKB, 1948),

Paktin Ndërkombëtar mbi të Drejtat Civile dhe Politike (OKB, 1966),

Konventën Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut (Këshilli i Evropës, 1950).

Edhe pse Kosova nuk është anëtare e Këshillit të Evropës, shumë dokumente ndërkombëtare zbatohen përmes legjislacionit dhe angazhimeve politike. Organizatat ndërkombëtare si UNDP, EULEX, OSBE dhe delegacioni i Bashkimit Evropian në Kosovë ofrojnë mbështetje teknike dhe financiare për institucionet e Kosovës në përmirësimin e mbrojtjes së të drejtave LGBTQI+.

4. Sfidat praktike dhe diskriminimi

Pavarësisht përparimit në kornizën legjislative, personat LGBTQI+ në Kosovë ende përballen me sfida të shumta. Diskriminimi në arsim, punësim, qasje në shërbime shëndetësore dhe hapësira publike është i pranishëm, dhe gjuha e urrejtjes në media dhe në rrjetet sociale shpesh mbetet e pandëshkuar.

Shembuj nga praktika përfshijnë dëbimin e dhunshëm të një çifti gej nga një apartament me qira, sulmet fizike ndaj aktivistëve, si dhe refuzimin familjar të personave të rinj LGBTQI+ që rezultojnë në trauma psikologjike dhe nevojën për terapi. Gjatë debateve mbi Kodin Civil, deputetët përdorën gjuhë shumë diskriminuese, duke i quajtur personat LGBTQI+ "degjenerim" dhe "sëmundje".

5. Roli i shoqërisë civile

Organizatat joqeveritare si CEL Kosova (Qendra për Barazi dhe Liri) dhe CSGD (Qendra për Zhvillimin e Grupeve Shoqërore) luajnë një rol kyç

në mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të personave LGBTQI+. Ato ofrojnë ndihmë ligjore, mbështetje psikosociale, organizojnë fushata edukative, avokojnë për ndryshime në politika dhe bashkëpunojnë me institucionet në nivel lokal dhe kombëtar.

Këto organizata janë gjithashtu aktive në dokumentimin e rasteve të diskriminimit dhe dhunës, duke prodhuar raporte alternative për mekanizma ndërkombëtarë si OKB-ja dhe BE-ja, si dhe duke organizuar ngjarje publike që promovojnë përfshirjen dhe tolerancën.

6. Statistikat dhe opinioni publik

Sipas të dhënave nga organizata të tilla si Equaldex dhe ERA-LGBTI, Kosova ka një kuadër legjislativ relativisht progresiv, por një nivel të ulët të pranimi shoqëror të personave LGBTQI+. Hulumtimet tregojnë se një pjesë e madhe e popullsisë shpreh qëndrime negative ndaj komunitetit LGBTQI+, gjë që e bën të vështirë

integrimin dhe jetën e tyre të përditshme.

Pavarësisht kësaj, dukshmëria e komunitetit LGBTQI+ po rritet, veçanërisht përmes organizimit të Paradës së Krenarisë në Prishtinë, e cila mbahet që nga viti 2017 dhe mbledh një numër gjithnjë e në rritje pjesëmarrësish, përfshirë përfaqësues të institucioneve, organizatave ndërkombëtare dhe shoqërisë civile. Këto ngjarje kontribuojnë në normalizimin e pranisë së personave LGBTQI+ në hapësirën publike.

7. Rekomandime për përmirësim

Me qëllim përmirësimin e mbrojtjes së personave LGBTQI+ në Kosovë, rekomandohet:

- Miratimi i Kodit Civil që njeh bashkimet e personave të të njëjtit seks/gjini dhe rregullon të drejtat e tyre.
- Forcimi i kapacitetit të policisë, prokurorisë dhe gjykatave për t'u marrë me

rastet e diskriminimit dhe dhunës.

- Futja e edukimit rreth të drejtave të njeriut, orientimit seksual dhe identitetit gjinor në sistemin arsimor në të gjitha nivelet.
- Rritja e mbështetjes financiare dhe institucionale për organizatat e shoqërisë civile që punojnë me komunitetin LGBTQI+.
- Një fushatë më aktive kundër gjuhës së urrejtjes në media, duke përfshirë monitorimin dhe sanksionimin e shkeljeve.
- Zhvillimi i politikave lokale që promovojnë përfshirjen e personave LGBTQI+ në komunitete në të gjithë Kosovën.
- Përfshirja e çështjeve LGBTQI+ në të gjitha dokumentet strategjike përkatëse të Qeverisë së Kosovës, përfshirë Programin

për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut 2021-2025.

Përfundim

Kosova ka bërë një hap të rëndësishëm në njohjen ligjore të të drejtave të personave LGBTIQ+, por zbatimi i ligjit, efektiviteti

institucional dhe pranimi shoqëror mbeten sfida. Nevojitet veprim i koordinuar nga institucionet, shoqëria civile, sistemi arsimor dhe partnerët ndërkombëtarë për të siguruar mbrojtje të plotë, përfshirje dhe dinjitet të personave LGBTIQ+ në shoqërinë e Kosovës.

HYRJE

Organizata joqeveritare Qendra Avokuese për Kulturë Demokratike (OJQ ACDC) zhvilloi një anketë gjithëpërfshirëse të opinionit publik kushtuar pranimi dhe cilësisë së jetës së komunitetit LGBTQI+ në veri të Kosovës. Hulumtimi u krye gjatë një periudhe prej tre muajsh dhe përfshinte tre qasje metodologjike plotësuese:

1. **Pyetësorë** — të kryer në internet dhe përmes versioneve të shtypura, me qëllim që të mundësohej një mbulim më i gjerë i pjesëmarrësve dhe qasje tek njerëzit që mund të mos jenë aktiv në internet.
2. **Fokus Grupe** — të mbajtura me përfaqësues të sektorëve dhe komuniteteve të ndryshme, në një atmosferë të kontrolluar dhe më konfidenciale, me qëllim thellimin e kuptimit të qëndrimeve, dilemave dhe kornizave të vlerave të pjesëmarrësve.
3. **Intervista** — biseda gjysmë të strukturuar që u lejonin anëtarëve të komunitetit LGBTQI+ të ndanin përvoja personale, sfida personale dhe perceptime të jetës në veri të Kosovës.

Qëllimi i pyetësorit ishte të mblidhte mendimet e publikut të gjerë në lidhje me komunitetin LGBTQI+ dhe të përcaktonte nivelin e informacionit, qëndrimet dhe shkallën e pranimi brenda popullatës lokale. Fokus grupet kishin për detyrë që, nëpërmjet dialogut të drejtpërdrejtë, të mundësonin një kuptim më të detajuar të perspektivave të akterëve të ndryshëm shoqërorë dhe të thellonin gjetjet e marra në fazën sasiore. Intervistat me vetë anëtarët e komunitetit LGBTQI+ ishin çelësi për mbledhjen e përvojave autentike, të cilat shpesh mbeten të padukshme në hapësirën publike.

Hulumtimi i paraqitur në këtë dokument është me rëndësi të veçantë sepse **është i pari i këtij lloji në veri të Kosovës**. Kjo analizë përfaqëson një hap fillestar, por të rëndësishëm drejt një kuptimi sistematik të pozicionit të personave LGBTQI+ në këtë pjesë të Kosovës dhe do të shërbejë si bazë për iniciativa, hulumtime dhe politika publike të ardhshme.

Rëndësia e gjetjeve reflektohet edhe në faktin se për herë të parë paraqiten të dhëna zyrtare mbi përvojat dhe sfidat e komunitetit LGBTQI+ në veri të Kosovës. Pyetësori është hartuar qëllimisht për të qenë i thjeshtë dhe i arritshëm, duke pasur parasysh se është hulumtimi i parë i këtij lloji, si dhe një temë e ndjeshme që kërkon një qasje të kujdesshme. Informacioni i mbledhur na lejon të shohim nivelin e njohurive të publikut të gjerë rreth temave LGBTQI+ dhe shkallën e pranimit shoqëror, si dhe përvojat personale të anëtarëve të komunitetit, gjë që jep një pasqyrë të plotë dhe të ekuilibruar të situatës aktuale në terren.

TË GJETURAT NGA PYETËSORI

U mbledhën gjithsej 360 pyetësorë të plotësuar, nga të cilët 288 përgjigje u morën në internet, ndërsa 72 pjesëmarrës plotësuan versionin e shtypur të pyetësorit. Ky kombinim i metodave të mbledhjes së të dhënave bëri të mundur arritjen e një game të gjerë dhe të larmishme qytetarësh, përfshirë ata që kanë qasje të kufizuar në internet ose preferojnë një mënyrë më tradicionale të pjesëmarrjes.

Qëllimi kryesor i pyetësorit ishte të merrej një pamje e qartë e mendimit të publikut në veri të Kosovës në lidhje me komunitetin LGBTQI+. Disa aspekte kyçe u shqyrtuan përmes pyetjeve të përzgjedhura me kujdes: niveli i ndërgjegjësimit të qytetarëve për

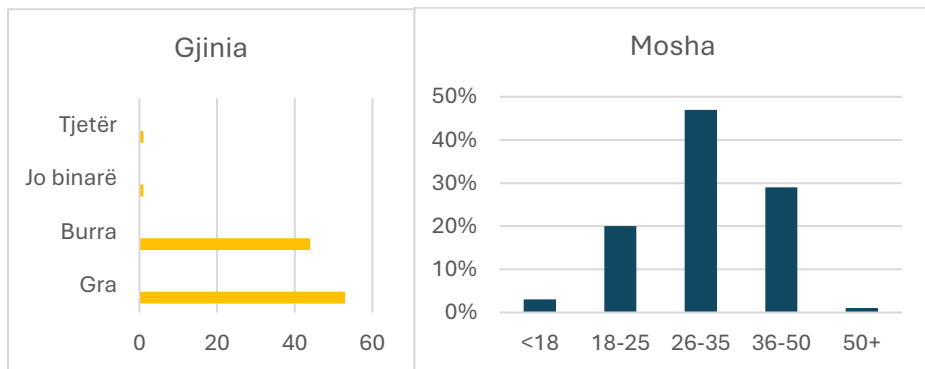

terminologjinë LGBTQI+, kuptimi i koncepteve themelore që lidhen me orientimin seksual dhe identitetin gjinor, si dhe niveli i pranimet dhe hapjes ndaj anëtarëve të komunitetit LGBTQI+ në jetën e përditshme.

Përgjigjet e mbledhura përfaqësojnë një pikënisje të rëndësishme për analiza të mëtejshme, pasi ato ofrojnë një pasqyrë të qëndrimeve mbizotëruese, dyshimeve të mundshme, si dhe fushave në të cilat është e nevojshme punë shtesë për informimin dhe ndërgjegjësimin.

Demografia

Nga një total prej 360 përgjigjesh, pak më shumë se gjysma (53%) ishin njerëz që identifikoheshin si femra, 44% ishin meshkuj, 1% ishin jo-binarë dhe 1% ishin të ndonjë identiteti tjetër gjinor, ndërsa asnjë person i vetëm nuk zgjodhi të mos i përgjigjej kësaj pyetjeje.

Shumica e pjesëmarrësve janë të moshës 26 deri në 35 vjeç, 47% e numrit të përgjithshëm, dhe më të paktit janë mbi 51 vjeç (1%) dhe nën 18 vjeç (3%).

Shumica dërmuese janë nga qyteti (82%), dhe vetëm 18% nga qytetet më të vogla.

Të anketuarit janë kryesisht me arsim të lartë, ku deri në 39% kanë përfunduar studimet master ose doktoraturë, ndërsa vetëm 6% e pjesëmarrësve kanë përfunduar shkollën fillore. Kjo na tregon se rezultatet e këtij pyetësi në fakt na japin mendimin e një shtrese të shoqërisë me arsim të lartë nga veriu i Kosovës, të moshës së mesme dhe nga qyteti.

Shumica e të anketuarëve janë të fesë ortodokse (57%), gjë që përkon me supozimet rreth strukturës së popullsisë në veri të Kosovës.

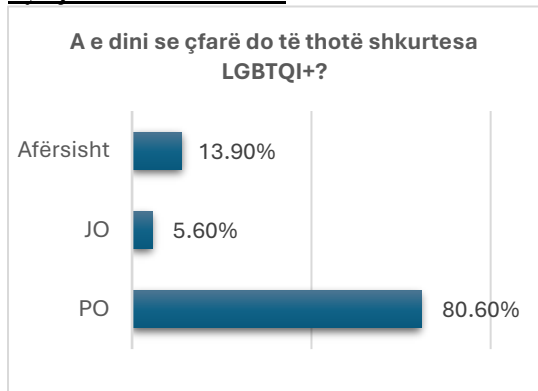
Plot 38% e të anketuarve u deklaruan si apolitikë, domethënë, si njerëz që deklarojnë se nuk janë fare të interesuar për politikën. Kjo përqindje është më e lartë se të gjitha opsionet e tjera të ofruara, gjë që e bënë atë shumë domethënëse për të kuptuar pamjen më të gjerë shoqërore.

Ky zbulim mund të shihet si një tregues i proceseve më të thella socio-politike në veri të Kosovës. Një nivel i lartë i mungesës së interesit të deklaruar në politikë mund të tregojë lodhjen e qytetarëve nga tensionet politike afatgjata, mungesën e besimit në institucione, ndjenjën se një zë individual nuk ka ndikim ose dominimin e temave që qytetarët i perceptojnë si të largëta nga nevojat e jetës së përditshme.

Në terma praktikë, këto të dhëna ndihmojnë gjithashtu për të kuptuar pse shpesh është e vështirë të motivohen qytetarët për t'u angazhuar në ndryshime shoqërore, iniciativa ose aktivizëm. Kur një pjesë e madhe e popullsisë vetëkategorizohet në grupin e atyre që nuk janë të interesuar, hapësira për angazhimin dhe mobilizimin e komunitetit bëhet më e ngushtë, gjë që ndikon drejtpërdrejt në efektivitetin e fushatave, projekteve ose përpjekjeve për reforma.

Pyetje rreth komunitetit

Pyetja e parë, e cila është drejtpërdrejt e rëndësishme për këtë hulumtim dhe komunitetin, ishte rreth kuptimit të shkurtesës LGBTQI+, ku shumica dërrmuese thanë se e dinin - deri në 81% të përgjigjeve, afërsisht 14% e tyre e dinë se çfarë do të thotë, dhe

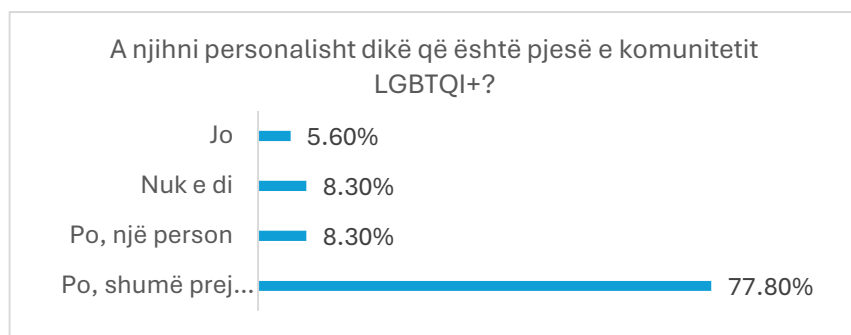
vetëm 6% e të anketuarve nuk e dinë kuptimin.

Përgjigje të tilla përfaqësojnë një tregues inkurajues për këtë, si dhe për hulumtime të ardhshme. Ato tregojnë se pothuajse i gjithë komuniteti lokal është tashmë në një farë mase i njohur me ekzistencën e komunitetit LGBTQI+, qoftë përmes mediave, rrjeteve sociale, njohjeve personale apo diskurseve publike. Fakti që tema nuk është plotësisht e panjohur për qytetarët krijon një pikënisje të rëndësishme për punë të mëtejshme,

veçanërisht kur bëhet fjalë për arsimin, rritjen e ndërgjegjësimit dhe përmirësimin e pranimi shoqëror.

Ky nivel informacioni bazë hap hapësirë për dialog më të mirë dhe mundëson që ndërhyrjet pasuese të drejtohen drejt thellimit të mirëkuptimit, thyerjes së stereotipeve dhe forcimit të tolerancës. Me fjalë të tjera, hulumtimi tregon se komuniteti nuk është në "pikën zero", gjë që krijon kushte më të favorshme për programet e ardhshme të mbështetjes dhe fushatat publike.

Një gjë tjetër pozitive është se deri në 78% e të anketuarve thonë se njohin personalisht më shumë se një anëtar të komunitetit LGBTQI+.

Nga numri i përgjithshëm i pjesëmarrësve, vetëm 20 të anketuar deklaruan se nuk njihnin asnjë person që i përket komunitetit LGBTQI+, që është një përqindje dukshëm më e ulët se sa pritej. Këto të dhëna tregojnë se tema është shumë më e pranishme në jetën e përditshme sesa supozohet, qoftë përmes miqësive, njohjeve, marrëdhënieve të punës apo formave të tjera të ndërveprimeve shoqërore.

Ky rezultat hap gjithashtu hapësirë për një interpretim të rëndësishëm: nëse pothuajse 80% e qytetarëve kanë të paktën kontakt indirekt me anëtarët e komunitetit LGBTQI+, ekziston një probabilitet më i lartë që një sasi e caktuar mirëkuptimi, empatie dhe ndërgjegjësimi për realitetin e tyre është zhvilluar tashmë. Është konfirmuar tashmë në

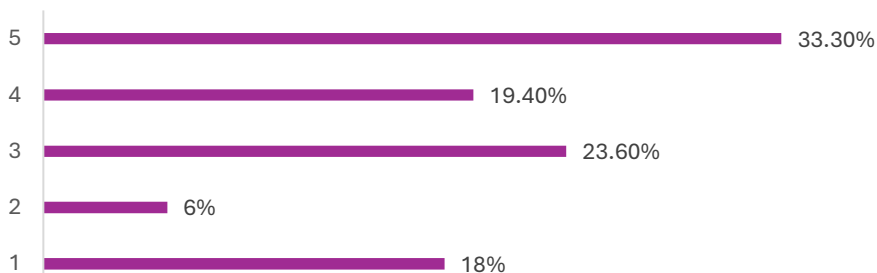
kërkimet sociale se kontakti i drejtpërdrejtë me grupet e marginalizuara shpesh kontribuon në uljen e paragjykimeve dhe ndërtimin e qëndrimeve më pozitive.

Prandaj, ky rezultat mund të konsiderohet një pikënisje shumë e mirë për veprime të mëtejshme - si për fushatat që synojnë edukimin, ashtu edhe për iniciativat që synojnë përmirësimin e klimës shoqërore dhe inkurajimin e ndryshimeve pozitive. Ekzistenca e kontaktit të mëparshëm zvogëlon barrierat dhe e bënë shoqërinë më të hapur ndaj punës së mëtejshme mbi pranimin dhe përfshirjen.

Grupi tjetër i pyetjeve u konceptua në formën e një serie deklaratash, me detyrën që të anketuarit të vlerësonin shkallën e pajtueshmërisë ose mospajtimit të tyre me secilën prej tyre. U përdor një shkallë me pesë pikë, e cila mundëson një matje më të saktë të qëndrimeve dhe intensitetit të opinionit. Në këtë shkallë, një vlerë prej 5 do të thotë "pajtohem plotësisht", ndërsa vlera prej 1 do të thotë "nuk pajtohem aspak".

Kjo qasje ofron një pasqyrë më të detajuar të nuancave të qëndrimeve të qytetarëve, sepse nuk mat vetëm përgjigjet binare (po/jo), por edhe forcën e bindjeve që fshihen pas tyre. Kjo rezulton në një bazë të dhënash me cilësi më të lartë dhe më informuese për analiza të mëvonshme, veçanërisht mbi një temë që kërkon një kuptim të reagimeve komplekse sociale dhe emocionale.

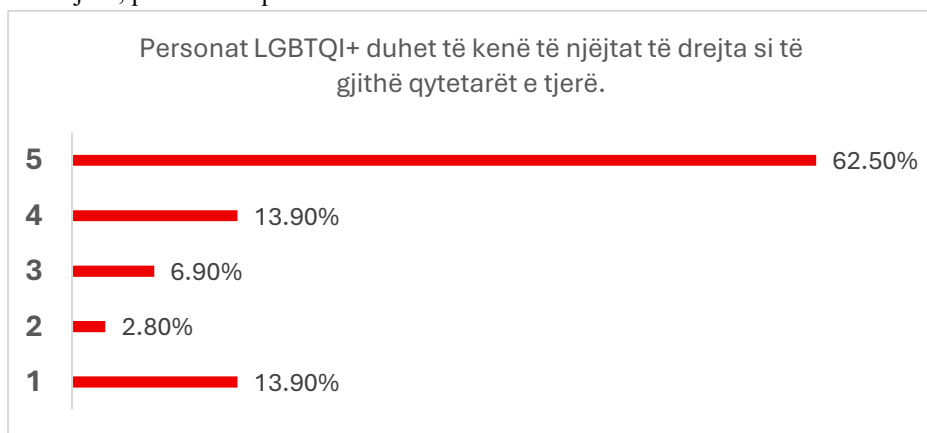
Homoseksualiteti është një fenomen natyror dhe normal.

Përgjigjet e pyetjes së parë në këtë pjesë të pyetësorit tregojnë një ndarje të konsiderueshme në qëndrimet e të anketuarve, dhe një model i ngjashëm vërehet edhe në pohimet e tjera që përbëjnë këtë seksion. Megjithatë, pavarësisht këtij diversiteti, përqindja më e lartë e përgjigjeve gjendet në notat më të larta të shkallës, gjë që tregon se një pjesë e madhe e të anketuarve e pranojnë homoseksualitetin si një fenomen natyror.

Rezultati i dytë më i shpeshtë ishte 3, që tregon një qëndrim neutral ("as dakord, as jo"). Kjo përgjigje është një tregues interesant dhe i rëndësishëm: sugjeron që një numër i konsiderueshëm qytetarësh marrin një qëndrim të pavendosur, qoftë për shkak të mungesës së informacionit, dilemave personale, frikës nga dënimi shoqëror, ose thjesht ekspozimit të pamjaftueshëm ndaj temës. Kjo përgjigje "qendrore" përshkon një pjesë të madhe të këtij seksioni, gjë që konfirmon më tej ekzistencën e një game të gjerë qytetarësh që janë ende të pavendosur për çështjet LGBTQI+.

Në vijim, ne nxjerrim në pah të dhëna që në të njëjtën kohë mbartin një element inkurajimi, por edhe shqetësimi.

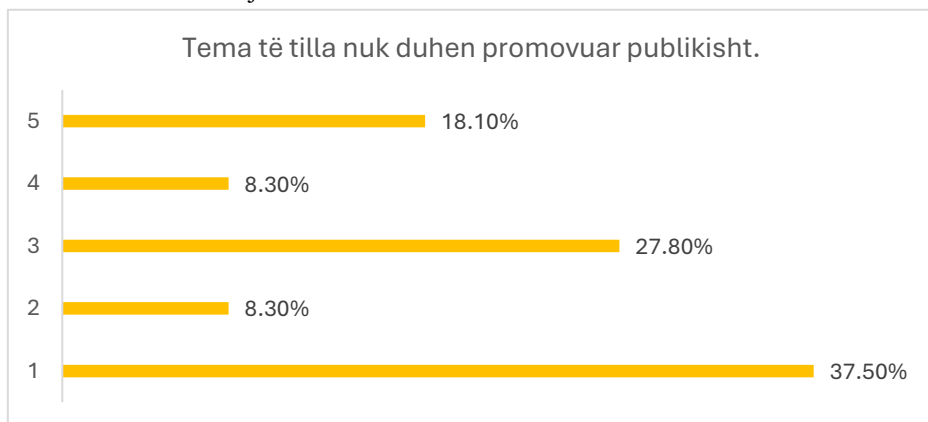
Nga njëra anë, deri në 63% e të anketuarve deklaruan se pajtohen plotësisht me pohimin se personat LGBTQI+ duhet të kenë të njëjtat të drejta si të gjithë qytetarët e

tjerë. Ky rezultat përfaqëson një sinjal të fortë se shumica e qytetarëve mbështesin parimin e barazisë dhe të drejtave themelore të njeriut, gjë që krijon një bazë të mirë për aktivitete të mëtejshme në fushën e përfshirjes dhe avokimit publik.

Nga ana tjetër, fakti që 14% e të anketuarve nuk pajtohen plotësisht me këtë pohim është shqetësues. Kjo do të thotë se 50 persona besojnë se komuniteti LGBTQI+ nuk meriton të njëjtat të drejta si anëtarët e tjerë të shoqërisë - që është një numër i konsiderueshëm, veçanërisht kur shihet në raport me totalin e 360 pjesëmarrësve. Ky rezultat tregon ekzistencën e qëndrimeve negative të rrënjosura thellë tek një pjesë e popullsisë, gjë që përfaqëson një sfidë serioze për të gjitha përpjekjet e ardhshme në drejtim të përmirësimit të të drejtave të njeriut dhe barazisë sociale.

Natyrisht, pyetja tjetër lidhet me promovimin e këtyre temave në publik. Shumica mendojnë se promovimi është në rregull, por ky numër nuk është i madh - vetëm 38% e të anketuarve mendojnë kështu.

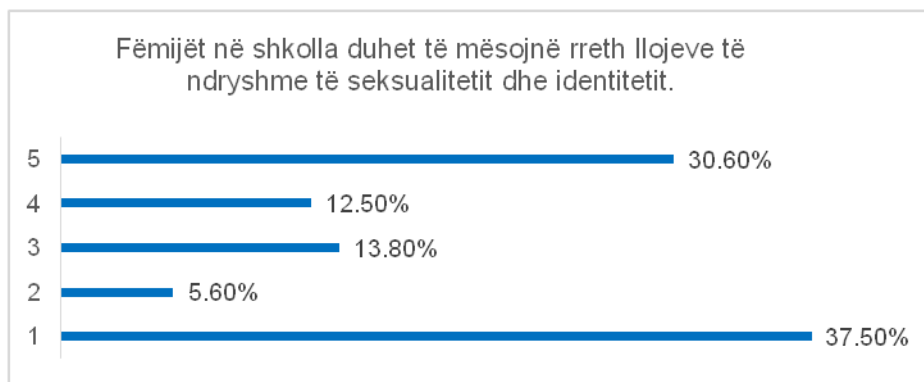
Kjo pyetje është formuluar në formë negative, gjë që mund të jetë konfuze për disa të anketuar dhe e bënë të vështirë interpretimin e drejtpërdrejtë të përgjigjeve. Meqenëse deklarata sugjerojnë që temat LGBTQI+ "nuk duhet të promovohen" ose të diskutohen, konsiderohet pozitive për shkallën e pranimit që shumica e të anketuarve nuk pajtohen

me një pikëpamje të tillë. Me fjalë të tjera, shumica e qytetarëve mbështesin në mënyrë implicite hapjen e bisedës mbi këtë temë, e cila është një tregues i rëndësishëm i gatishmërisë së komunitetit për diskurse publike më gjithëpërfshirëse.

Megjithatë, pavarësisht mospajtimit të shumicës, fakti që 65 persona besojnë se temat LGBTQI+ nuk duhet të diskutohen në publik është shqetësues. Kjo përfaqëson një numër të konsiderueshëm individësh që ende preferojnë heshtjen, tabuizimin ose injorimin e kësaj teme. Një qëndrim i tillë tregon praninë e stigmës së rrënjësor thellë dhe barrierave sociale, të cilat mund të pengojnë përpjekjet që synojnë edukimin, dukshmërinë dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

Deklarata tjetër në pyetësor sjell një rezultat veçanërisht interesant: numri i të anketuarve që pajtohen plotësisht është pothuajse identik me numrin e atyre që nuk pajtohen plotësisht. Kjo ndarje simetrike tregon një polarizim të fortë të qëndrimeve në komunitet, me të anketuarit të ndarë qartë në dy grupe pothuajse të barabarta - njëri që e mbështet fuqimisht deklaratën dhe tjetri që e kundërshton atë në mënyrë të barabartë fuqimisht. Ky lloj rezultati flet për ekzistencën e një teme të ndjeshme dhe konfliktuoze brenda shoqërisë, ku gjykimet e vlerave shprehen në polet ekstreme, dhe hapësira "e mesme" është dukshëm më e vogël se në pyetjet e mëparshme.

Të dhënat tregojnë një polarizim të fortë kur bëhet fjalë për përfshirjen e temave të diversitetit të identitetit në kurrikulat shkollore. Plotësisht 31% e të anketuarve e mbështesin plotësisht idenë që fëmijët duhet të mësojnë rreth llojeve të ndryshme të seksualitetit. Megjithatë, një qëndrim pothuajse po aq i fortë, por i kundërt, vjen nga 38% e të anketuarve të cilët besojnë se tema të tilla nuk i përkasin fare kurrikulës shkollore. Ky grup i percepton çështjet e identitetit si të ndjeshme, të papërshtatshme për fëmijët ose si përmbajtje që duhet të lihet jashtë arsimit formal, duke reflektuar ekzistencën e rezervave të thella shoqërore ndaj temave LGBTQI+.

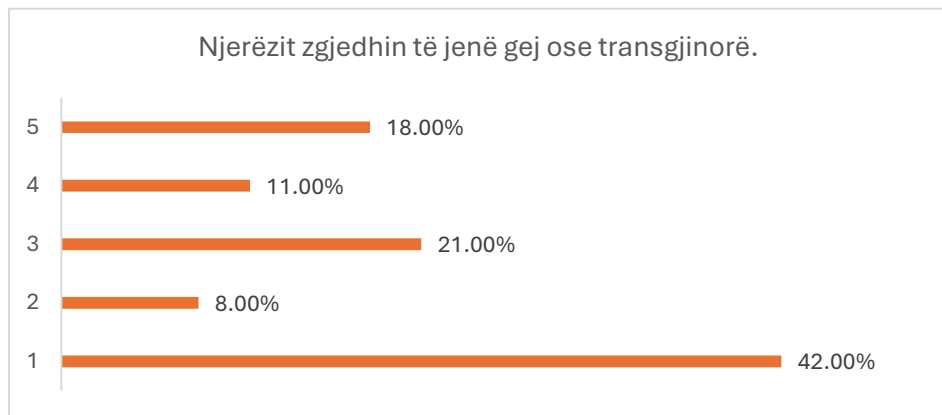
Një pasqyrë më e detajuar e shpërndarjes së përgjigjeve është gjithashtu interesante. Kur tabela ndahet sipas shkallëve të pajtueshmërisë dhe mospajtimit, merret një rezultat pothuajse plotësisht simetrik:

- 43.1% e të anketuarve e mbështesin deri diku këtë pohim,
- 43.1% e të anketuarve nuk pajtohen deri diku,
- ndërsa 13.8% mbeten në kategorinë e të pavendosurve.

Kjo shpërndarje tregon një ndarje të dallueshme shoqërore dhe qëndrime të formuara qartë në të dy skajet e spektrit. Në të njëjtën kohë, një përqindje relativisht e vogël e atyre që janë të pavendosur tregon se tema është mjaftueshëm e pranishme dhe "e ngarkuar emocionalisht" sa që shumica e qytetarëve tashmë kanë një qëndrim të formuar - qoftë pozitiv ose negativ. Është informacion i rëndësishëm për krijimin e programeve, fushatave dhe politikave publike të ardhshme arsimore, sepse thotë se është një temë ku ndryshimet e vogla në komunikim mund të ndikojnë ndjeshëm në njërën nga dy palët po aq të forta.

Në këtë segment të rezultateve, mund të veçohet një vëzhgim pozitiv: një përqindje më e lartë e të anketuarve janë në shkallë më të ulëta pajtueshmërie me pohimin se orientimi seksual dhe identiteti gjinor janë rezultat i zgjedhjes së lirë. Kjo tregon se një pjesë e konsiderueshme e popullsisë njih që seksualiteti dhe identiteti gjinor janë dimensione komplekse të personalitetit, të cilat nuk janë çështje vendimi personal apo angazhimi të menjëhershëm.

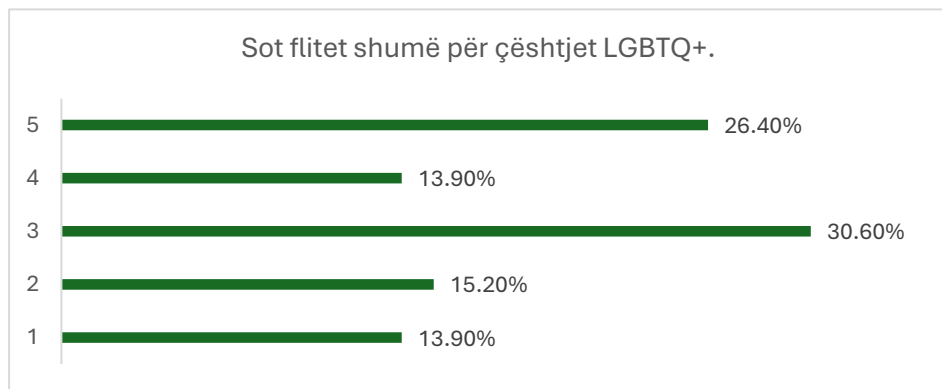
Megjithatë, është shqetësuese që edhe 29% e qytetarëve ende besojnë se seksualiteti dhe identiteti gjinor mund të "zgjidhen". Kjo përqindje tregon praninë e keqkuptimeve të rrënjosura thellë dhe mungesën e informacionit rreth fakteve themelore që janë konfirmuar prej kohësh në psikologji, mjekësi dhe shkencat moderne shoqërore. Ky besim mund të kontribuojë në krijimin e stigmës, pritjeve të gabuara dhe qëndrimeve diskriminuese ndaj personave LGBTQI+.

Është gjithashtu e habitshme që 21% e të anketuarve mbajnë një qëndrim neutral ("as pajtohem, as nuk pajtohem"). Kjo përqindje tregon se një pjesë e konsiderueshme e qytetarëve nuk janë të informuar mjaftueshëm rreth koncepteve të orientimit seksual dhe identitetit gjinor, ose thjesht nuk kanë formuar një mendim mbi këtë temë. Një rezultat i tillë nënkupton fuqimisht se në veri të Kosovës është e nevojshme të investohet në arsim dhe informacion publik, në mënyrë që t'u ofrohet qytetarëve

informacion bazë, i bazuar shkencërisht dhe të zvogëlohet hapësira për keqinterpretime.

Së bashku, këto të dhëna tregojnë një nevojë reale për punë të vazhdueshme në rritjen e ndërgjegjësimit, sepse as toleranca dhe as mbështetja sociale nuk mund të ndërtohen pa mirëkuptim të mjaftueshëm.

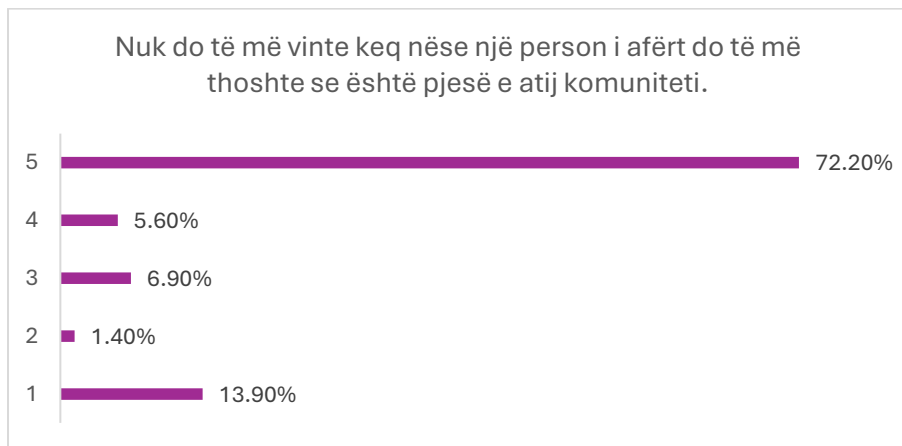
Kjo deklaratë rezultoi të ishte më polarizuesja në të gjithë pyetësin. Asnjë nga vlerësimet e ofruara nuk mori shumicë absolute, dhe përgjigjet u shpërndanë në të gjithë nivelet, gjë që tregon një ndarje të fortë të qëndrimeve ndërmjet të anketuarve. Numri më i madh i pjesëmarrësve zuri mesin e shkallës - ata që nuk janë të sigurt nëse pajtohen apo jo me deklaratën. Këto të dhëna sugjerojnë një shkallë të lartë të pavendosmërisë, por edhe një nivel të caktuar konfuzioni ose informacion të pamjaftueshëm rreth vetë temës.

Megjithatë, fakti që 26% e të anketuarve besojnë fuqimisht se komuniteti LGBTQI+ "flitet shumë" është veçanërisht shqetësues. Ky qëndrim është jashtëzakonisht domethënës, veçanërisht kur merret parasysh fakti objektiv se deri në qershor 2025, asnjë ngjarje, iniciativë, hulumtim apo projekt i dedikuar temave LGBTQI+ nuk ka ndodhur në veri të Kosovës. Ky kontrast zbulon perceptimin se çdo dukshmëri e

komunitetit - edhe minimale - mund të përjetohet si "shumë", gjë që tregon ekzistencën e ndjeshmërisë së shoqërisë mbi këtë temë, por edhe se vetë dukshmëria shpesh shihet si një presion i padëshiruar.

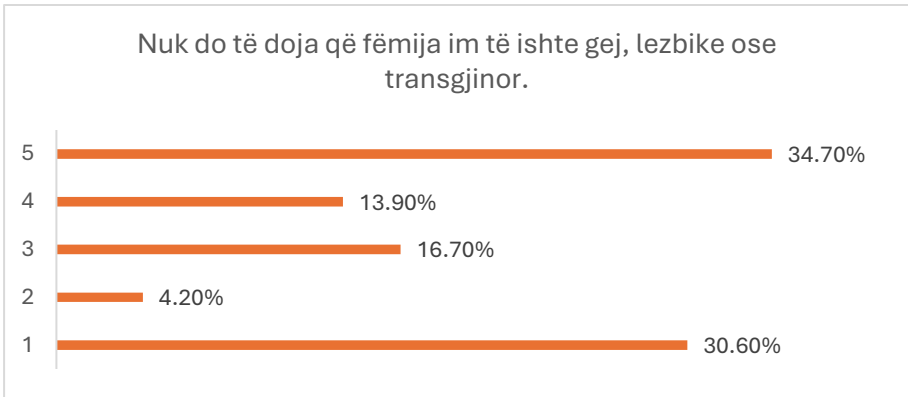
Nga ana tjetër, gjetja tjetër sjell një dozë optimizmi dhe hap hapësirë për një narrative më pozitive rreth pranimi. Plot 72% e të anketuarve deklarojnë se nuk do të kishin problem nëse një person i afërt do t'u thoshte se janë pjesë e komunitetit LGBTQI+. Këto të dhëna tregojnë qartë se, pavarësisht ndarjeve që rrethojnë dukshmërinë publike të temës, shumica e qytetarëve tregojnë një nivel të lartë tolerance personale në nivelin mikrosocial - brenda familjes, miqësisë dhe marrëdhënieve të ngushta. Është një burim jashtëzakonisht i rëndësishëm për iniciativat e ardhshme, sepse tregon se potenciali për ndryshim shoqëror ekziston pikërisht në hapësirën e ndërveprimeve personale dhe lidhjes ndërpersonale.

Empatia është qartësisht e pranishme tek banorët e veriut të Kosovës, gjë që përfaqëson një hap të parë të rëndësishëm drejt iniciativave të ardhshme të ndryshimeve pozitive.

Fatkeqësisht, përgjigjja e mëposhtme nuk na jep rezultate kaq pozitive.

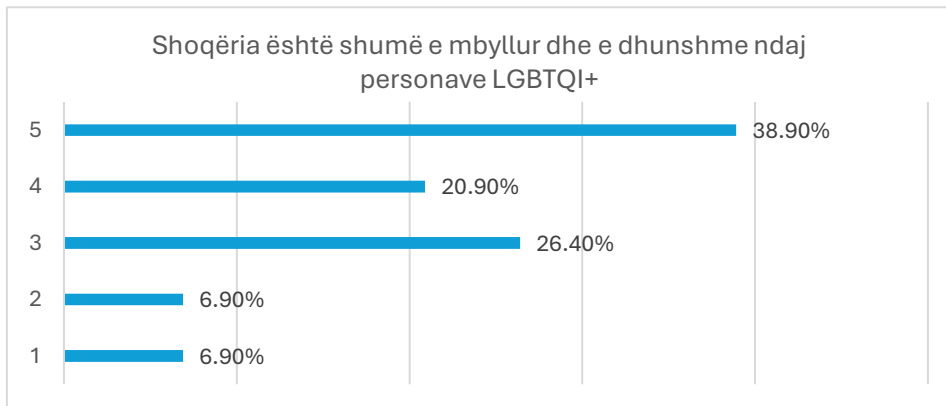

Rezultatet tregojnë se shumica e të anketuarve bien në dy kategoritë ekstreme të përgjigjeve, gjë që tregon qëndrime të forta dhe të përcaktuara qartë për këtë çështje. Megjithatë, bie në sy fakti që 34.70% e të anketuarve besojnë se do të ishte e papranueshme që fëmija i tyre të ishte pjesë e komunitetit LGBTQI+. Kjo përqindje përfaqëson grupin më të madh brenda kësaj çështjeje dhe tregon qartë se çështja e pranimit prindëror është ende një fushë jashtëzakonisht e ndjeshme.

Ky rezultat sugjeron që, megjithëse në disa pyetje të mëparshme vërehet një nivel relativisht i lartë tolerance ndaj personave LGBTQI+ në kontekstin e miqësisë ose marrëdhënieve shoqërore, kur tema zhvendoset në fushën e intimitetit familjar - reagimet bëhen dukshëm më kufizuese. Ky është një model i zakonshëm në hulumtimet e kësaj natyre dhe tregon normat dhe frikërat shoqërore të rrënjosura thellë që lidhen me pritjet për rolin prindëror, presionet shoqërore dhe shqetësimin për sigurinë e fëmijës në një mjedis më konservator.

Ky rezultat është i rëndësishëm për planifikimin e mëtejshëm të ndërhyrjeve dhe fushatave, sepse tregon se është e nevojshme të punohet jo vetëm për tolerancën e përgjithshme, por edhe për forcimin e mirëkuptimit dhe mbështetjes brenda kornizave familjare — hapësira ku personat LGBTQI+ përjetojnë më shpesh si mbështetjen e parë ashtu edhe diskriminimin e parë..

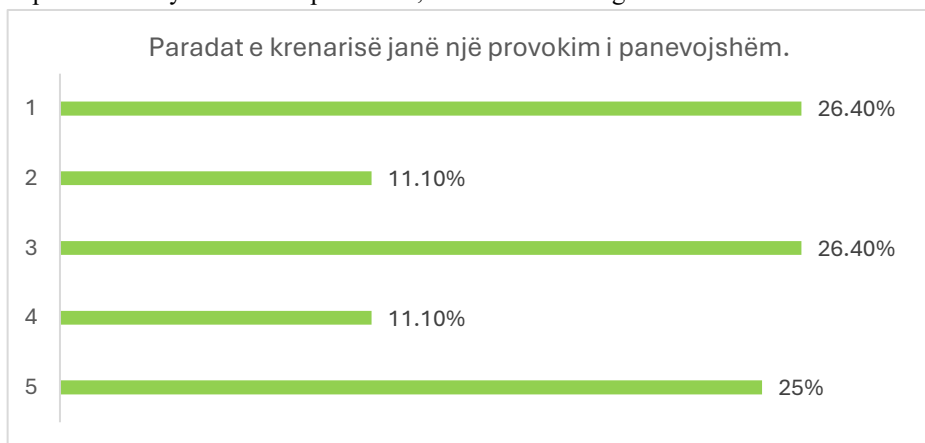
Bazuar në përgjigjen e kësaj pyetjeje, mund të konkludohet se një pjesë e konsiderueshme e shoqërisë e njeh problemin e padukshmërisë së personave LGBTQI+, si dhe ekzistencën e formave të ndryshme të dhunës dhe diskriminimit ndaj të cilave ata janë të ekspozuar. Ky besim dëshmohet nga fakti se më shumë se 50% e të anketuarve e vendosën veten në pjesën e sipërme të shkallës së dakordësisë, duke shprehur kështu një vetëdije të qartë për sfidat me të cilat përballlet komuniteti.

Ky rezultat tregon se qytetarët e veriut të Kosovës, pavarësisht dukshmërisë së kufizuar publike dhe mungesës së iniciativave institucionale mbi këtë temë, ende e njohin ekzistencën e pengesave sistematike dhe sociale që ndikojnë në cilësinë e jetës së personave LGBTQI+. Kjo flet për një empati dhe kuptim të fshehtë të situatës, madje edhe ndërmjet atyre që mund të mos kenë kontakt të drejtpërdrejtë me anëtarët e komunitetit.

Kjo gjetje është një tregues i rëndësishëm se ekziston një gatishmëri e një pjese të popullsisë për të pranuar argumente dhe informacione në lidhje me nevojat, të drejtat dhe pozicionin e personave LGBTQI+, gjë që krijon një bazë të fortë për fushata, programe edukative dhe diskutime publike të ardhshme që synojnë uljen e diskriminimit dhe përmirësimin e sigurisë..

Megjithatë, pavarësisht një shkalle të caktuar ndërgjegjësimi për sfidat me të cilat përballen komuniteti LGBTQI+, një numër i konsiderueshëm i të anketuarve ende i konsiderojnë Paradat e Krenarisë si një provokim të panevojshëm. Ky qëndrim tregon se një pjesë e popullsisë nuk e njeh rëndësinë e vërtetë të ngjarjeve të tilla, as nuk e kupton rolin e tyre në luftën për barazi, dukshmëri dhe siguri të komunitetit.

Perceptimi i Paradës së Krenarisë si një ngjarje provokuese zakonisht buron nga mungesa e informacionit në lidhje me kontekstin historik dhe shoqëror - se këto ngjarje u ngritën si përgjigje ndaj dhunës sistematike, diskriminimit dhe trajtimit të pabarabartë të personave LGBTQI+. Prandaj, ky zbulim tregon se është e nevojshme të bëhet punë shtesë në edukim, në mënyrë që të shpjegohet më mirë se Parada e Krenarisë nuk është një akt provokimi, por një shprehje e luftës së përbashkët për të drejtat themelore të njeriut, lirinë e identitetit dhe dukshmërinë e barabartë në hapësirën publike.

Këto të dhëna sugjerojnë gjithashtu se ekziston një hendek i konsiderueshëm ndërmjet ndërgjegjësimit teorik për problemet e komunitetit dhe kuptimit të mekanizmave konkretë me të cilët adresohen këto probleme, gjë që është e rëndësishme për planifikimin e fushatave dhe aktiviteteve publike të ardhshme.

Ndikimi i arsimit në tolerancë dhe mirëkuptim

Kur krahasojmë qëndrimet e të anketuarve me nivele të ndryshme arsimimi, vërehet se një nivel më i lartë arsimimi në përgjithësi shkon krah për krah me tolerancë dhe mirëkuptim më të madh ndaj personave LGBTQI+.

1. Kuptimi i shkurtesës LGBTQI+ (A e dini se çfarë do të thotë?)

Përfundim: Njohuritë për termin janë të lidhura me nivelin e arsimit. Gjysma e të anketuarve me arsim fillor nuk e dinë kuptimin.

Niveli i edukimit	Po	Afërsisht	Jo
I lartë (Fakultet, Master)	~90%	~8%	~2%
I mesëm (shkolla e mesme)	~75%	~15%	~10%
I ulët (shkolla fillore)	~50%	~25%	~25%

2. Homoseksualiteti është një fenomen natyror dhe normal

(Këtu shohim përqindjen e atyre që janë dakord - përgjigjet 4 dhe 5 në një shkallë nga 1 deri në 5)

Niveli i edukimit	Pajtueshmëria (Vlerësimi 4 & 5)	Neutral (Vlerësimi 3)	Mospajtueshmëri (Vlerësim 1 & 2)
I lartë (Fakultet, Master)	~75%	~15%	~10%
I mesëm (Shkollim i mesëm)	~55%	~20%	~25%
I ulët (Shkollim i ulët)	~25%	~25%	~50%

Përfundim: Qëndrimi në lidhje me natyralitetin e homoseksualitetit është i lidhur drejtpërdrejt me arsimin. Ndërmjet atyre me arsim të lartë, 3 nga 4 persona pajtohen, ndërsa ndërmjet personave me arsim fillor vetëm 1 nga 4 persona pajtohet me këtë pohim.

3. Personat LGBTQI+ duhet të kenë të njëjtat të drejta

(Këtu shohim përqindjen e atyre që janë dakord - përgjigjet 4 dhe 5 në një shkallë nga 1 deri në 5)

Niveli i edukimit	Pajtueshmëria (Vlerësimi 4 & 5)	Neutral (Vlerësimi 3)	Mospajtueshmëri (Vlerësim 1 & 2)
I lartë (Fakultet, Master)	~85%	~10%	~5%
I mesëm (Shkollim i mesëm)	~70%	~15%	~15%
I ulët (Shkollim i ulët)	~50%	~25%	~28%

Përfundim: Mbështetja për të drejtat e barabarta është jashtëzakonisht e fortë midis grupeve më të arsimuara. Deri në 85% e personave me arsim të lartë mbështesin të drejtat e barabarta, që është treguesi më i qartë i ndikimit të arsimit.

Të dhënat tregojnë pa mëdyshje se niveli i arsimit formal është një nga faktorët më të fuqishëm në formësimin e ndërgjegjësimit, pranimit dhe mbështetjes së komunitetit LGBTQI+. Dallimi në qëndrimet midis njerëzve me arsim të lartë dhe fillor është shumë i theksuar dhe i qëndrueshëm në të tre aspektet e shqyrtuara.

Përfundime

Bazuar në rezultatet e pyetësorit, mund të nxirren disa gjetje kryesore që ofrojnë një pamje komplekse, por të qartë të qëndrimeve të qytetarëve të veriut të Kosovës ndaj komunitetit LGBTQI+:

- **Qytetarët e pranojnë se problemet ekzistojnë, por nuk kanë njohuri të mjaftueshme rreth kësaj teme.**

Të anketuarit tregojnë një nivel të caktuar ndërgjegjësimi për sfidat me të cilat përballen personat LGBTQI+, por në të njëjtën kohë, një pjesë e madhe e popullsisë nuk ka një kuptim të mjaftueshëm të koncepteve të identitetit gjinor dhe orientimit seksual. Mungesa e informacionit lë shumë hapësirë për stereotipe dhe bindje të gabuara.

- **Empatia është e pranishme, por jo tolerancë e hapur ndaj dukshmërisë publike të komunitetit.**

Rezultatet tregojnë se qytetarët në përgjithësi nuk shprehin armiqësi të hapur ndaj personave LGBTQI+, por janë dukshëm të rezervuar në lidhje me

dukshmërinë e tyre në hapësirën publike. Me fjalë të tjera, empatia ekziston - për sa kohë që nuk përfshinë të folurit në publik ose përfaqësimin kolektiv të komunitetit.

- **Toleranca personale është më e lartë në rrethin e afërsisë, por ulët ndjeshëm kur bëhet fjalë për fëmijën e vet.**
- Shumica e të anketuarve nuk do të kishin problem nëse një anëtar i komunitetit LGBTQI+ do të ishte dikush i afërt me ta, si p.sh. një mik. Megjithatë, i njëjti qëndrim nuk është i vlefshëm kur bëhet fjalë për fëmijët e tyre, gjë që sugjeron ekzistencën e normave të forta shoqërore dhe frikës prindërore të kushtëzuara nga një mjedis konservator.
- **Një numër i madh i të anketuarve besojnë se seksualiteti dhe gjinia janë rezultat i zgjedhjes personale — ose nuk kanë asnjë mendim.** Këto rezultate tregojnë një deficit serioz të njohurive rreth aspekteve themelore të identitetit njerëzor, gjë që thekson më tej nevojën për arsim. Në të njëjtën kohë, një pjesë e konsiderueshme e popullsisë beson se tema të tilla nuk i përkasin kurrikulës shkollore, gjë që tregon kontradiktën e qëndrimeve.
- **Ekziston një ndërgjegjësim për mbylljen sociale dhe dhunën ndaj personave LGBTQI+, por në të njëjtën kohë ekziston një perceptim se Paradat e Krenarisë janë një provokim.**

Të anketuarit i njohin problemet e diskriminimit, por nuk mbështesin mekanizmat e dukshmërisë dhe luftës për të drejta, siç është Parada e Krenarisë. Kjo ambivalencë tregon një keqkuptim të qëllimit të manifestimeve publike dhe rëndësisë së tyre historike.

- **Niveli i arsimit ndikon fuqishëm në qëndrimet.**

Njerëzit me një nivel më të lartë arsimimi tregojnë tolerancë dukshëm më të madhe, kuptim më të mirë të koncepteve të identitetit gjinor dhe seksualitetit, si dhe pranim më të madh të komunitetit LGBTQI+ në sferën publike dhe familjare.

Bazuar në të gjitha sa më sipër, mund të nxirret përfundimi kryesor: edukimi cilësor, i vazhdueshëm dhe gjithëpërfshirës rreth të drejtave LGBTQI+ është i nevojshëm në veri të Kosovës, si dhe rritja e dukshmërisë së komunitetit përmes historive, përmbajtjes, iniciativave dhe pranisë së vërtetë në hapësirën publike. Qytetarëve duhet t'u mundësohet të mësojnë rreth jetës reale të personave queer dhe, përmes informacionit të drejtpërdrejtë dhe shembujve të humanizuar, të zhvillojnë gradualisht qëndrime më pozitive, të qëndrueshme dhe të informuara.

FOKUS GRUPET

U mbajtën gjithsej tre focus grupe me pjesëmarrës që përfaqësonin komunitete, sektorë dhe fusha të ndryshme ekspertize. Qëllimi kryesor i këtyre bisedave ishte mbledhja e informacionit më të detajuar, personal dhe të kontekstualizuar në lidhje me qëndrimet, njohuritë dhe përvojat e qytetarëve të veriut të Kosovës në lidhje me komunitetin LGBTQI+. Fokus grupet bënë të mundur plotësimin e të dhënave sasiore nga pyetësi me zëra real njerëzish, nuanca që shpesh mungojnë në statistika dhe shpjegime që ndriçojnë më mirë realitetin shoqëror në terren.

Marrëveshja e parë dhe pothuajse universale ndërmjet pjesëmarrësve lidhej me qëndrimin se komuniteti LGBTQI+ nuk flitet mjaftueshëm në veri të Kosovës. Pjesëmarrësit theksuan se tema është pothuajse e padukshme në hapësirën publike dhe se informacioni rreth çështjeve LGBTQI+ është i rrallë ose sipërfaqësor. Kjo përshtypje u konfirmua më tej duke parë mediat lokale, ku u theksua se këto tema mezi raportohen. Megjithatë, është e rëndësishme të theksohet se përfaqësuesit e mediave lokale, të pranishëm në grupet e fokusit, shprehën gatishmërinë e tyre për të hapur hapësirën për intervista me anëtarët e komunitetit LGBTQI+, si dhe për të ndjekur ngjarjet, iniciativat dhe temat që lidhen me të drejtat e njeriut të këtij komuniteti. Këto të dhëna tregojnë ekzistencën e potencialit për përmirësimin e dukshmërisë, nëse krijohen besimi, siguria dhe mbështetja e duhur.

Zbulimi më shkatërrues i kësaj faze kërkimore i referohet padukshmërisë së plotë të personave LGBTQI+ në hapësirat publike dhe gjysmë-publike në veri të Kosovës. Pjesëmarrësit në fokus grupe deklaruan se nuk njihnin asnjë person nga komuniteti që e deklaronte hapur identitetin e tij. Kjo mungesë e plotë e anëtarëve "të jashtëm" të

komunitetit tregon më tej nivelin e stigmës, frikës dhe rrezikut të perceptuar në mjedisin lokal.

Një situatë e ngjashme u vu re kur bëhet fjalë për personat transgjinorë. Pjesëmarrësit deklaruan se nuk njohin asnjë person nga veriu i Kosovës që është në proces të tranzicionit mjekësor ose e ka përfunduar atë. Ata thanë se "nuk kishin dëgjuar kurrë" për një person trans në komunitetin e tyre, megjithëse ka individë që "supozohet" ose "dyshohet" se janë pjesë e komunitetit trans. Deklarata të tilla tregojnë për padukshmëri të thellë sociale, por edhe për ekzistencën e tabuve që pengojnë bisedën e hapur, mbështetjen dhe mirëkuptimin.

Kjo pjesë e hulumtimit tregon qartë se personat LGBTQI+ në veri të Kosovës jetojnë në një mjedis të fortë fshehjeje, frike nga diskriminimi dhe mungesë të një hapësire publike ku ata mund të shprehin lirisht identitetin e tyre. Padukshmëria, siç tregojnë të dhënat, nuk është një shenjë se një komunitet nuk ekziston - por se përballet me një shoqëri që ende nuk është e sigurt për të jetuar hapur.

"Në përgjithësi, personat transgjinorë që deklarohen si të tillë nuk njihen në Veri të Kosovës, por ka disa shembuj të njerëzve që sillen dhe vishen në kundërshtim me gjininë që u është caktuar në lindje."

Shumica e pjesëmarrësve në fokus grup deklaruan se njohin të paktën një person që i përket komunitetit LGBTQI+, por këta persona nuk identifikohen publikisht dhe se e ndajnë identitetin e tyre vetëm me miqtë ose anëtarët e familjes së tyre më të ngushtë. Komuniteti i gjerë në përgjithësi nuk është në dijeni të kësaj, gjë që kontribuon në ruajtjen e diskrecionit të plotë. Ky model tregon qartë se dukshmëria e komunitetit

është jashtëzakonisht e kufizuar dhe se përdorimi i përbashkët i makinave në publik ende mbart një nivel të lartë rreziku të perceptuar.

Gjatë diskutimeve, shpesh u përmendën supozime dhe dyshime të pathënë se disa njerëz nga mjedisi i tyre mund t'i përkasin komunitetit LGBTQI+ duke përfshirë ata nga rrethi i tyre më i ngushtë i miqve. Pjesëmarrësit përshkruan një gjendje në të cilën ekziston një lloj "njohurie joformale", bazuar në paragjykime dhe vlerësime intuitive, ku identiteti i të tjerëve nuk diskutohet kurrë hapur. Kjo atmosferë gjysmë-kuptimi dhe pëlqimi të heshtur pasqyron kontekstin shoqëror në të cilin identiteti i shumë personave LGBTQI+ mbahet privat, jo sepse ata duan, por sepse hapja perceptohet si potencialisht e rrezikshme. Ky zbulim tregon qartë se padukshmëria e komunitetit LGBTQI+ në veri të Kosovës nuk është pasojë e mosekzistencës së tij, por një pasqyrim i drejtpërdrejtë i klimës shoqërore në të cilën të folurit publik rreth identitetit është i ngarkuar nga frika e stigmës, refuzimit ose diskriminimit. Prandaj, fokus grupet theksojnë nevojën urgjente për të krijuar hapësira të sigurta, sisteme mbështetëse dhe modele pozitive të dukshmërisë, përmes të cilave presioni i fshehjes do të zvogëlohej gradualisht dhe do të krijohej hapësirë për normalizimin e identiteteve të ndryshme.

“Ka njerëz që na kanë besuar dhe nga ata që nuk duan të flasin për këtë. Të gjithë kemi disa në mjedisin tonë që dyshojmë, por nuk mund të pretendojmë se i përkasin komunitetit derisa ata të deklarojnë vetë”.

Gjatë fokus grupeve, një temë e shpeshtë ishte migrimi dhe largimi i personave LGBTQI+ në qytete më të mëdha në kërkim të një jete më të mirë dhe më të sigurt. Pjesëmarrësit shpjeguan migrime të tilla me karakteristikat e mjedisit në veri të Kosovës, të cilin e përshkruan si "të vogël", të mbyllur dhe të nënshtruar ndaj

paragjykimeve më të forta. Sipas mendimit të tyre, është pikërisht në komunitetet më të vogla që stigmatizimi është më i theksuar, dhe anonimati është pothuajse inekzistent, gjë që ndikon ndjeshëm në cilësinë e jetës së personave LGBTQI+. Si ilustrim i nivelit më të mirë të pranimi në qytetet më të mëdha, pjesëmarrësit përmendën ekzistencën e klubeve, bareve dhe hapësirave të sigurta në qytete si Beogradi dhe Prishtina, ku komuniteti mblidhet më hapur dhe më në siguri sesa është e mundur në veri të Kosovës.

Një tjetër temë e rëndësishme ishte dhuna ndaj personave LGBTQI+. Është interesante se në fazat e hershme të bisedës, pjesëmarrësit fillimisht pretenduan se "nuk dinin" për shembuj të dhunës, por ndërsa diskutimi përparonte, ata kujtonin më shpesh situata specifike që përfaqësojnë pa mëdyshje dhunën bazuar në orientimin seksual ose identitetin gjinor. Kjo dinamikë nga mohimi fillestar deri te kujtimi i mëvonshëm është veçanërisht simptomatike dhe tregon se dhuna ose normalizohet, ose shtyhet "nën qilim", ose aq tabu sa njerëzit fillimisht nuk e njohin se çfarë përfshin çdo dhunë.

Pjesëmarrësit dhanë shembullin e një mësuesi nga një shkollë në veri të Mitrovicave, i cili supozohet se i përket komunitetit LGBTQI+. Sipas pretendimeve të tyre, nxënësit e kanë abuzuar verbalisht atë për vite me radhë, dhe fëmijët e dëgjuan për herë të parë këtë informacion në familjet e tyre. Pavarësisht abuzimit afatgjatë dhe të vazhdueshëm, sipas njohurive të disponueshme, nuk u iniciua asnjë procedurë, as shkolla nuk mori masa konkrete për të mbrojtur punonjësin. Ata deklaruan se shkolla është "e vetëdijshme për problemin", duke theksuar më tej seriozitetin e situatës dhe mungesën e reagimit institucional.

Rasti i dytë i referohet një regjistrimi video të një marrëdhënieje seksuale midis dy të rinjve të cilët dyshohet se janë të mitur, që u qarkullua në rrjetet sociale midis banorëve të veriut të Kosovës gjatë vitit të kaluar. Edhe pse është një shkelje serioze e

privatësisë, shfrytëzim dhe rrezikim i mundshëm i të miturve, publiku nuk reagoi, as nuk u iniciuan procedura policore. Asnjë artikull mediatik nuk u botua për këtë rast, gjë që konfirmon më tej mungesën e një reagimi institucional.

Më vonë u mësua se të dy të rinjtë janë me aftësi të kufizuara, nga një familje ekonomikisht e pafavorizuar që i përket një komuniteti etnik pakicë. Reagimi i vetëm zyrtar ndaj këtij rasti erdhi nga një punonjës social jashtë sistemit të Kosovës, i cili, për shkak të pozicionit të tij të cenueshëm, siguroi një asistent personal për të lehtësuar lëvizjen e tyre për në shkollë dhe nga shkolla. Në vend që komuniteti ta shihte këtë ngjarje përmes këndvështrimit të nevojave të tyre sociale, shëndetësore dhe të sigurisë - fokusi i publikut ishte vetëm në faktin se të rinjtë perceptoheshin si homoseksualë. Kjo e bëri edhe më të keqe pozicionin e tyre tashmë të cenueshëm.

“Për ndryshime të vërteta në pozicionin e komunitetit LGBT, është thelbësore të riformësohet sistemi familjar, arsimor dhe shoqëror. Që në moshë të vogël, fëmijëve u mësohet të përshtaten dhe jo të dallohen. Kjo është veçanërisht e theksuar në Veri të Kosovës, ku sistemi patriarkal e vlerëson individin vetëm nëse ai i përmbahet fort stigmave të ngulitura”.

Përveç çështjeve të dukshmërisë, dhunës dhe migrimit, fokus grupet trajtuan disa tema të tjera, po aq të rëndësishme: shëndetin mendor, personat interseksualë dhe mbrojtjen institucionale.

Shëndeti mendor si një sfidë kryesore

Përfaqësuesit e qendrave të shëndetit mendor, punonjësit social dhe anëtarët e organizatave joqeveritare theksuan se shëndeti mendor është një nga çështjet më të neglizhuara dhe njëkohësisht më e rëndësishmja kur bëhet fjalë për komunitetin LGBTQI+ në veri të Kosovës. Pjesëmarrësit theksuan se shëndeti mendor në përgjithësi rrallë diskutohet në komunitetin lokal, dhe aq më pak në kontekstin e përvojave LGBTQI+.

Shkaqet kryesore të problemit janë:

- mungesë diskutimi të hapur rreth shëndetit mendor,
- sistem i pamjaftueshëm i mbështetjes psikologjike falas,
- mungesë e ekspertëve të trajnuar për të punuar me komunitetin LGBTQI+,
- frikë dhe stigmë, për shkak të të cilave anëtarët e komunitetit shmangin adresimin në institucione.

Sipas pjesëmarrësve, disponueshmëria e ndihmës psikologjike cilësore do të përmirësonte ndjeshëm cilësinë e jetës së personave LGBTQI+, veçanërisht atyre që përballen me refuzim familjar, dhunë nga bashkëmoshatarët, izolim social ose konflikte të brendshme që lidhen me identitetin. Gjithashtu u theksua se rritja e ndërgjegjësimi për shëndetin mendor në komunitetin e gjerë do të kontribuonte në zvogëlimin e nivelit të stigmatizimit dhe paragjyqimeve, si dhe në zvogëlimin e numrit të sulmeve dhe situatave diskriminuese kundër personave LGBTQI+.

Mungesa e mbështetjes gjuhësore dhe profesionale

Një nga problemet kryesore të identifikuara nga pjesëmarrësit është fakti se brenda sistemit institucional të Kosovës nuk ka mbështetje psikologjike falas në gjuhën serbe

që do të ishte profesionale në fushën e çështjeve LGBTQI+. Duke pasur parasysh se gjuha serbe është gjuha amtare e shumicës së banorëve të veriut të Kosovës, kjo pengesë përfaqëson një mangësi serioze sistemike.

Mungesa e mbështetjes në gjuhën amtare e bën edhe më të vështirë::

- kërkitimi i ndihmës,
- komunikimi konfidencial rreth temave të ndjeshme,
- kuptimi i procesit të këshillimit psikologjik,
- zhvillimi i një marrëdhënieje afatgjatë besimi midis përdoruesve dhe ekspertëve.

Pjesëmarrësit theksuan se personat LGBTQI+ shpesh nuk kanë besim në institucionet në dispozicion, sepse nuk besojnë se do t'u afrohen me mirëkuptim, ekspertizë ose pa paragjykime. Mungesa e psikologëve dhe këshilltarëve kompetentë për LGBTQI+ në gjuhën amtare e thellon më tej ndjenjën e izolimit dhe pasigurisë.

“Në mjedisin tonë, ende nuk kemi mbështetje të mjaftueshme psikologjike për këtë komunitet, dhe pikërisht për këtë arsye në aktivizmin tim e njoha shëndetin mendor si një nevojë kyçe, veçanërisht tek të rinjtë që kanë kaluar nëpër një rrugë jashtëzakonisht të vështirë. Është e rëndësishme të emërtohen qartë problemet dhe të përfshihen psikologë, sociologë, psikiatër dhe psikoterapistë, sepse secili prej tyre ka një rol në përmirësimin e higjienës mendore të shoqërisë. Ankthi është përgjithësisht më i lartë këtu sesa në komunitetet e tjera, dhe mosfolja për të vetëm sa e përkeqëson atë - prandaj na duhet edukim dhe mbështetje profesionale për të arritur çdo nivel të shoqërisë, përfshirë komunitetin LGBT”.

Kur bëhet fjalë për personat interseksualë, pjesëmarrësit në fokus grupe treguan një kuptim të kufizuar të këtij termi. Shumica kishin vetëm një hamendje të përgjithshme rreth kuptimit të shprehjes, por asnjë siguri në detaje. Siç pritej, një numër i caktuar pjesëmarrësish nuk e kishin dëgjuar kurrë më parë termin, ndërsa disa pranuan se e kishin dëgjuar, por nuk kishin një ide të qartë se çfarë do të thoshte në të vërtetë.

Midis atyre që ishin të njohur me termin, besimi mbizotërues ishte se variacionet interseksuale i referohen ekskluzivisht situatave në të cilat një person ka të dy organet seksuale. Ky keqkuptim është një nga më të përhapurit në popullatën e përgjithshme dhe rrjedh nga mungesa e edukimit formal rreth biologjisë së seksit dhe variacionit gjinor.

Pasi u dha një shpjegim nga ekspertët në fokus grupet se personat interseksualë kanë karakteristika biologjike të të dy gjinive, të cilat mund të manifestohen në nivelin e:

- organet gjenitale të jashtme,
- organet riprodhuese të brendshme,
- ekuilibri hormonal,
- dhe madje edhe kromozomet — shumica e pjesëmarrësve u habitën dhe u habitën vërtetë.

Pjesëmarrësit u habitën veçanërisht kur mësuam se variacionet interseksuale nuk janë të rralla, por përbëjnë rreth 2% të popullsisë së botës*, që është afërsisht e barabartë me frekuencën e njerëzve me flokë të kuq. Ata gjithashtu shprehën se nuk u ishte mësuar kurrë ky koncept në shkollë, madje as në orët e biologjisë, gjë që konfirmon se sistemi formal arsimor nuk ofron njohuri të mjaftueshme rreth variacioneve gjinore. Kjo është arsyeja pse shumë njerëz jetonin në iluzionin se ekzistojnë vetëm dy pole kromozomale (XX dhe XY), ndërsa realiteti është shumë më kompleks.

“Një foshnjë me të dy organet gjenitale gati sa nuk lindi në maternitetin e qytetit të Mitrovicës. Prindërit ishin në shok dhe nuk dinin si ta trajtonin këtë çështje. Nuk e di se çfarë ndodhi në fund, por procesi zgjati ca kohë”.

Tema e fundit që u hap gjatë focus grupeve lidhej me reagimin dhe mbështetjen e institucioneve në rastet që kanë të bëjnë me komunitetin LGBTQI+. Në të tre focus grupet, pjesëmarrësit ranë dakord unanimisht se institucionet praktikisht nuk ofrojnë mbështetje të konsiderueshme, as nuk punojnë në mënyrë aktive për të përmirësuar cilësinë e jetës së personave LGBTQI+ në veri të Kosovës. Sipas tyre, kjo mungesë angazhimi institucional nuk është vetëm pasojë e mosveprimit, por edhe një kornizë më e gjerë shoqërore në të cilën komuniteti LGBTQI+ është i marginalizuar dhe i padukshëm.

Edhe pse pjesëmarrësit nuk përmendën shembuj specifikë të diskriminimit të drejtpërdrejtë nga institucionet, pothuajse të gjithë shprehën një bindje të fortë se përkatësia në komunitetin LGBTQI+ do të ndikonte negativisht në veprimet e institucioneve, nëse një person kërkonte ndihmë. Ky mendim bazohet në përvojat e tyre të mëparshme me përgjigjet institucionale ndaj formave të tjera të dhunës, veçanërisht dhunës me bazë gjinore ndaj grave.

Pjesëmarrësit theksuan vazhdimisht se, në përvojën e tyre, policia shpesh është e ngadaltë, e pamjaftueshme ose e painteresuar për t'u marrë seriozisht me rastet e dhunës ndaj grave. Bazuar në këtë, ata arritën në përfundimin se reagimi i policisë ndaj dhunës së motivuar nga orientimi seksual ose identiteti gjinor do të ishte po aq i keq, nëse jo më i keq. Me fjalë të tjera, ekziston një mosbesim i thellë në kapacitetin dhe gatishmërinë e institucioneve për të ofruar mbrojtje për anëtarët e komunitetit LGBTQI+, madje edhe në situata kur siguria kërcënohet drejtpërdrejt.

“Unë mendoj se në rastin e një sulmi fizik ndaj anëtarëve të komunitetit LGBT ose pronës së tyre, shumica dërrmuese do t'i raportonin sulme të tilla në polici, por do të linin jashtë arsyt e sulmit, pra seksualitetin e tyre. Viktima e sulmit do të donte që motivi të mos dihej sepse do të kishte frikë nga reagimi i mjedisit në të cilin jeton. Zyrtarët e policisë duhet të trajnohen mbi këtë temë!”

Përfundimi i secilit fokus grup ishte jashtëzakonisht konsistent dhe plotësisht në përputhje me gjetjet nga dy pjesët e para të hulumtimit. Pavarësisht përbërjes së ndryshme të pjesëmarrësve, temave të bisedës apo përvojave personale, mesazhi që përshkoi të gjitha seancat ishte i qartë dhe i pakundërshtueshëm:

Arsimi është absolutisht i nevojshëm — si për publikun e gjerë ashtu edhe për profesionistët në institucione.

Pjesëmarrësit theksuan se:

- mungesa e njohurive dhe informacionit cilësor është burimi kryesor i frikës, paragjytimeve dhe bindjeve të gabuara,
- përmirësimi i njohurive në institucione (polici, shkolla, qendra për punë sociale, administratë lokale) ka një ndikim të drejtpërdrejtë në përmirësimin e sigurisë dhe cilësisë së jetës së komunitetit LGBTQI+,
- edukimi dhe sensibilizimi i vazhdueshëm duhet të përfshijë kanale si formale ashtu edhe informale, duke përfshirë mediat, institucionet arsimore dhe organizatat e shoqërisë civile.

Pjesëmarrësit theksuan se pa investime sistemike në arsim, nuk do të ketë ndryshim afatgjatë të qëndrimeve, as rritje të besimit institucional apo zvogëlim të stigmës. Arsimi shihet si një parakusht themelor për krijimin e një komuniteti më të sigurtë, më gjithëpërfshirës dhe më të informuar.

INTERVISTAT

Kjo është pjesa e hulumtimit që ishte më e vështira për t’u realizuar, sepse ishte e vështirë të gjeje anëtarë të komunitetit LGBTQI+ nga veriu të gatshëm t’u përgjigjeshin pyetjeve në lidhje me orientimin e tyre seksual dhe gjinor. Në fund, u gjetën me sukses vullnetarë dhe u kryen gjithsej dhjetë intervista. Për arsye mbrojtjeje personale, privatësie dhe sigurie, të gjithë të intervistuarit mbetën anonimë.

MOSHA	19-28			
GJINIA	Gra: 4	Burra: 4	Jo binarë: 2	
VENDBANIMI	Kosovë Veriore			
DEKLARIMI	deklaruar / hapur: 2	padeklaruar/ mbyllur: 8		
SEKSUALITETI	Biseksual/panseksual: 6	Lezbike: 2	Gej: 1	Queer: 1

Në intervista morën pjesë gjithsej dhjetë persona, përfshirë katër gra, katër burra dhe dy persona jo-binarë. Sa i përket orientimit seksual, më të përfaqësuarit ishin personat

biseksual dhe panseksual, nga të cilët gjithsej gjashtë. Përveç tyre, dy pjesëmarrës e identifikuan veten si lezbike, një person si gej, ndërsa një person përdori termin "queer" si mënyrën e tyre të vetëpërcaktimit të identitetit. Të gjithë të anketuarit bien në kategorinë ligjore të të rinjve, me një diapazon moshe nga 19 deri në 28 vjeç. Gjatë hulumtimit, pati përpjekje për të përfshirë persona të moshuar, por askush më i vjetër se ky kufi moshe nuk pranoi të merrte pjesë, pa shpjegime shtesë, gjë që në vetvete flet për frikën, mosbesimin ose ndjenjën e pasigurisë së pranishme midis anëtarëve më të vjetër të komunitetit.

Gjetja më e habitshme por edhe më e pritura i referohet faktit se shumica e të anketuarve nuk janë entuziastë të makinave. Përgjigja më e zakonshme ishte, "Disa miq të ngushtë e dinë", ndërsa vetëm dy persona ishin plotësisht të hapur për identitetin e tyre. Këto të dhëna pasqyrojnë qartë klimën sociale në veri të Kosovës, ku drejtimi i makinës është ende një hap jashtëzakonisht i rrezikshëm me pasoja potencialisht serioze për jetën sociale, sigurinë dhe stabilitetin emocional.

Është tronditëse që asnjë nga të intervistuarit nuk e sheh jetën e tyre afatgjatë në veri të Kosovës si një mundësi reale. Të gjithë të anketuarit ose planifikojnë në mënyrë aktive të zhvendosen ose të paktën po e shqyrtojnë këtë mundësi, ndërsa asnjë person i vetëm nuk shprehu gatishmëri për të qëndruar. Ky trend tregon një ndjenjë të thellë pasigurie dhe mungese perspektive, veçanërisht tek të rinjtë, të cilët në rrethana më të qëndrueshme do të ishin bartës të ndryshimit dhe trendeve progresive shoqërore.

Kur bëhet fjalë për përvojat personale, asnjë nga të anketuarit nuk deklaroi se kishte përjetuar dhunë fizike të drejtpërdrejtë, por tetë nga dhjetë prej tyre deklaruan se kishin përjetuar forma të ndryshme të diskriminimit të përditshëm, nga fyerjet e dërguara "me shaka", te injorimi i identitetit të tyre dhe refuzimi për të përdorur shprehje të përshtatshme, te tallja e komunitetit LGBTQI+ në praninë e tyre ose

dëgjimi i komenteve përçmuese për veten që nuk u ishin thënë drejtpërdrejt. Ata që deklarojnë se nuk kishin pasur vështirësi janë kryesisht plotësisht të paautomatizuar; identiteti i tyre njihet vetëm nga një person ose edhe askush nga mjedisi i tyre, dhe për shkak të kësaj ata janë në një pozitë "të padukshëm" që i mbron nga sulmet e drejtpërdrejta, por në të njëjtën kohë anulon mundësinë e një jete autentike dhe të lirë.

Asnjë nga të anketuarit nuk ndihet plotësisht i sigurt për të qenë ai që është në veri të Kosovës. Një ndjenjë sigurie vjen kryesisht nga marrëdhëniet private nga mbështetja e të dashurve ose nga aftësitë që kanë zhvilluar për t'u përballur me problemet që një identitet "queer" u sjell atyre në një mjedis armiqësor. Si një element të rëndësishëm pozitiv, pjesëmarrësit përmendën ekzistencën e lidhjes së ndërsjellë; Të gjithë të anketuarit kanë kontakt me anëtarë të tjerë të komunitetit LGBTQI+, si në veri të Kosovës ashtu edhe jashtë saj, dhe shumë prej tyre kanë mbështetje edhe në shtëpinë e tyre, gjë që është e vlefshme pavarësisht kufizimeve dhe sfidave të mjedisit.

Megjithatë, duhet të merret parasysh se ky është një mostër relativisht e vogël. Ka shumë të ngjarë që të ketë shumë më tepër persona LGBTQI+ që janë plotësisht të padukshëm, përvojat e të cilëve janë më të vështira dhe të cilët nuk kemi mundur t'i arrijmë për shkak të frikës, stigmës ose mosbesimit ndaj çdo forme kërkimi, edhe kur është anonim. Përveç kësaj, një numër njerëzish që u ftuan të merrnin pjesë në intervista refuzuan të merrnin pjesë, duke konfirmuar më tej supozimin se shumica e komunitetit është ende thellësisht e frikësuar dhe e pasigurt.

Pavarësisht të gjitha dallimeve në përvoja dhe identitete, të dhjetë pjesëmarrësit në intervistë ranë dakord për një gjë: arsimi është hapi më i rëndësishëm dhe i parë i nevojshëm që duhet të ndërmerret veriu i Kosovës. Sipas mendimit të tyre, pa edukuar publikun, institucionet dhe profesionistët, nuk do të jetë e mundur të krijohen as kushtet minimale të sigurisë, mirëkuptimit dhe një jete dinjitoze për komunitetin LGBTQI+.

PËRFUNDIME

Bazuar në rezultatet e intervistave, tregohet qartë se projektet që synojnë komunitetin LGBTQI+ janë me rëndësi thelbësore për veriun e Kosovës. Është e nevojshme të intensifikohet puna direkte me anëtarët e komunitetit, t'u ofrohet atyre mbështetje psikologjike, sociale dhe institucionale, si dhe të krijohen mekanizma mbrojtës që nuk kanë qenë funksional ose të disponueshëm në praktikë deri më tani. Po aq e rëndësishme është edukimi i të gjithë popullsisë mbi çështjet LGBTQI+, sepse vetëm përmes informacionit të vazhdueshëm dhe ekspozimit ndaj historive të jetës reale të personave “queer” mund të kuptojnë diversitetin dhe të njohin sfidat me të cilat përballen këta njerëz çdo ditë.

Intervistat tregojnë se anëtarët e komunitetit LGBTQI+ nuk ndihen të sigurtë në hapësirën publike, ndërsa në të njëjtën kohë nuk ka një hapësirë të sigurt dhe gjithëpërfshirëse në veri të Kosovës ku ata mund të mblidheshin, të shkëmbenin përvoja dhe të ndërtonin një rrjet mbështetës. Mungesa e vendeve të tilla thëllon më tej ndjenjën e izolimit dhe kështu cenueshmërinë e komunitetit.

Në përgjithësi, gjetjet tregojnë se veriu i Kosovës ka nevojë për një qasje gjithëpërfshirëse dhe sistematike: duke punuar me të gjithë popullsinë me qëllim zvogëlimin e stigmës, duke kryer kërkime shtesë dhe më të thella që do të përfshinin ata anëtarë të komunitetit që mbeten plotësisht të padukshëm, si dhe duke krijuar struktura të reja mbështetëse dhe mbrojtëse. Pa këto hapa kyç, personat LGBTQI+ do të mbeten të marginalizuar dhe të detyruar të jetojnë në një mjedis ku identitetet e tyre nuk janë as të sigurta dhe as të njohura.

GJETJET KRYESORE TË KËRKIMIT

Ndërgjegjësimi dhe njohuritë:

- 81% e të anketuarve e kuptojnë kuptimin e shkurtesës LGBTQI+.
- 78% e të anketuarve njohin personalisht disa persona që i përkasin komunitetit.
- Arsimi doli të jetë një faktor kyç, sepse njerëzit me arsim të lartë janë dukshëm më tolerantë.

Qëndrimet e popullsisë:

- 63% besojnë se personat LGBTQI+ duhet të gëzojnë të njëjtat të drejta si qytetarët e tjerë.
- 72% nuk do të kishin asgjë kundër një personi të afërt që të zbulonte përkatësinë e tyre ndaj komunitetit.
- Megjithatë, 35% nuk do të donin që fëmija i tyre të ishte gej, lezbike ose transgjënor.
- Rreth 30% e të anketuarve mbeten të pavendosur për një numër të madh pyetjesh.

Realiteti i Komunitetit:

- Asnjë anëtar i komunitetit nga veriu i Kosovës nuk është plotësisht i hapur për publikun.
- Asnjë nga personat e intervistuar nuk e konsideron të jetuarit në veri si një mundësi realiste afatgjatë.

- Të gjithë të intervistuarit ose po planifikojnë të zhvendosen ose po e konsiderojnë seriozisht.
- Komuniteti është pothuajse plotësisht i padukshëm në hapësirën publike.

Dhuna dhe diskriminimi:

- Janë regjistruar raste të dhunës nga bashkëmoshatarët në shkolla bazuar në orientimin ose identitetin e supozuar seksual.
- U regjistrua dhunë verbale afatgjatë ndaj mësuesit për shkak të përkatësisë së tij seksuale.
- Pamje video intime të djemve të mitur u ndanë pa pasoja për autorët.
- Gjuha e urrejtjes në mediat lokale shpesh mbetet pa një reagim të përshtatshëm nga institucionet.

Problemet Kryesore

- Padukshmëria - Personat LGBTQI+ në Veri nuk janë të hapur për identitetin e tyre nga frika.
- Mungesa e arsimimit - një numër i madh qytetarësh nuk kanë një mendim të zhvilluar mbi këtë temë
- Joefikasitet institucional - policia dhe institucionet e tjera nuk janë të trajnuara për të punuar me komunitetin
- Mungesa e mbështetjes - mungesa e ndihmës psikologjike në gjuhën serbe, mungesa e vendeve të sigurta për t'u mbledhur
- Sistem patriarkal - qëndrimet tradicionale dhe stigmat sociale pengojnë pranimin

PËRFUNDIM DHE REKOMANDIME

Përfundimi më domethënës që na sjell ky hulumtim është nevoja për mirëkuptim, projekte shtesë, hulumtime, iniciativa, sisteme mbështetjeje dhe mbrojtjeje për komunitetin, si dhe edukim të vazhdueshëm mbi temat LGBTQI+ dhe të drejtat e njeriut. Përveç kësaj, përgjigjet na tregojnë se nevojitet një përpjekje shtesë nga institucionet për të treguar një angazhim të qartë për përfshirjen e komunitetit LGBTQI+.

Hulumtimi konfirmoi supozimet tona, jeta e komunitetit LGBTQI+ në veri të Kosovës nuk është në një nivel të kënaqshëm. Mjedisi tregon një nivel të ulët tolerance ndaj shprehjes së dukshme të përkatësisë në komunitet, dhe kjo është arsyeja pse anëtarët e komunitetit në përgjithësi nuk janë të hapur për këtë çështje, kështu që një pjesë e madhe e tyre po mendojnë të emigrojnë në qytete më të mëdha ose tashmë janë larguar nga veriu i Kosovës.

Shumica e atyre që morën pjesë në këtë hulumtim deklarojnë se njohin të paktën një person që i përket komunitetit, dhe se nuk do t'u vinte keq nëse dikush i afërt me ta do t'u thoshte se janë pjesë e komunitetit. Plot 31% e pjesëmarrësve në pyetësor nuk do të kishin asgjë kundër që fëmija i tyre të jetë pjesë e komunitetit. Këto janë të dhëna inkurajuese sepse tregojnë se tashmë ekziston një nivel i dukshëm empatie ndërmjet qytetarëve të veriut të Kosovës, që do të thotë se jemi në fillim të rrugës drejt ndryshimeve të rëndësishme.

Duke pasur parasysh se ky është hulumtimi i parë mbi këtë temë në veri të Kosovës, nuk mund të bëjmë një krahasim. Pikërisht për këtë arsye, do të ishte e dobishme të vazhdohej një hulumtim i tillë në mënyrë që të monitoroheshin trendet në opinionin publik dhe përvojat e anëtarëve të komunitetit në të ardhmen.

